

ziček, stenica in bolha najdeti pot vanj, iz njega se spravi stenica težko. Stenica prenaša baje tudi jetiko, je čisto mogoče, da je umrl marsikateri otrok vsled steničjega pikanja ali da je postal saj vsled tega bolj sprejemljiv za bolezen; ki se ga je lotila.

Navadno napraši mati ali pestunja otrokovo posteljo na debelo s caherlinom, ki škoduje bolj otrokovim nežnim pljučam. Jedke snovi, če se ne razkade dovolj, tudi škodujejo. Otroka ne puščaj nikdar v mokrih plenica, posteljico nesi vsak dan na zrak, opari jo, če je možno, če ne, snaži s terpentinom, ki je še najmanj škodljiv za pljuča, a tudi duh mora izpuhteti, predno pride otrok v posteljo.

Gnide pokajo, ako namažeš glavo s petrolejem in jo zavežeš z gostim robcem, da se ne izpuhti. Čez uro ali dve razčeši lase z gostim glavnikom in bodi na solncu ali pri peči, da se izgubi duh. Petrolej ni škodljiv, ravno narobe. Ako ni pomagalo prvič, ponovi. — Zmoči robec v žganju in obveži glavo. — Pomaža tudi umivanje z dobrim gorkim vinskim kisom, s sodo ali mazanje z rožmarinovim oljem. — Mast zoper uši, ki se dobiva v lekarni, je večkrat strupena, povzroči obolenje oči, bolečine v glavi.

IZ NAŠE SKRINJE.

Naši Gorenjci. (Nadaljevanje). B i n k o š t i.

Na Binkoštno nedeljo zadoni že ob treh zjutraj po vseh cerkvah glasno pritrkovanje, ki traja celo uro. Tedaj gre zbuditi hišni gospodar vso družino in potem molijo kleče vse tri dele rožnega venca. Da prihajajo iz svojih ležišč več ali manj kisli obrazi, je umevno, kajti ni posebno prijetno tako zgodaj zapustiti gorko posteljo.

Ko je molitev končana, gredo «rosico brat». Binkoštnega jutra rosa ima baje to posebnost, da obvaruje obraz peg, izpuščajev, tvorov in drugih kožnih bolezni. V ta namen se mora poklekiniti na tla in z obrazom podrgniti po mokri travi. Pri tem se morajo govoriti naslednje vrstice:

«Oj ti binkoštna rosica,
Matere Božje si škropica,
obvaruj mene turov (tvorov) in peg
in drugih kožnih nadleg!»

V naši vasi vedo povedati o nekem hlapcu, ki je šel «rosico brat», da bi se iznebil mozoljev, ki jih je imel vse po lno po obrazu. Ko se je valjal po travi, je pa nesreča hotela, da je zadel z obrazom na nekaj, kar živali — včasih pa tudi ljudje — puščajo v travi. Razume se, da se je potem njegova molitvica končala s prozaično kletvico.

V ostalem smo praznovali Binkošti povsem slično drugim praznikom. Izvzeti so bili seveda srečni birmanci in njihovi botri. Zadnje čase so se lepe birmanske navaže

precej predrugačile, čemur so mnogo krive razmere, v katerih živimo sedaj. Ko sem bila jaz birmanka, je bilo tako.le:

Četudi je bilo med mojo materjo in mojo botro že domenjeno, vendar sem morala botro sama še posebej prositi za to uslugo. In ko mi je «dala besedo», potem je šele zares držalo.

Odslej je odločevala glede birme izključno samo botra. Štirinajst dni pred Binkošti mi je kupila blago za obleko in me peljala k šivilji. Obleka je bila svetlo siva. (Sedaj vidim gorenjske birmanke po večini v belih oblekah, toda takrat bela obleka po kmetih ni bila v navadi).

Na dan birme je prišla k nam neka stara sosedka ter mi z dvorogljatimi razbeljenimi vilicami nakodrala lase. Toda ženica ni bila temu delu posebno vajena, ali pa so se ji preveč tresle njene stare roke, resnica je namreč, da me je zelo opekla po glavi. Jaz pa sem vsled tega že tedaj zadobila tako antipatijo do kodranja, da se podobno orodje nikoli več v mojem življenju ni smelo približati mojim lasem.

Na glavo so mi pripeli venec suhih rož, katerega mi je tudi kupila botra. Botra pa je bila oblečena v črno svilenko obleko, na glavi pa je imela pečo. K birmi sva se peljali v mesto v starem koleslju, v katerega je bil vprežen prav tako star konj. Voznik je bil botrin oče.

Po birmovanju sva šli z botro v slaščičarno, kjer me je že čakal robec, napolnjen s piškoti. (Kakor mi je pozneje pravila botra, so stali piškoti z robcem vred 1 goldinar). Potem mi je kupila še rožnivenec, mašno knjigo in — orglice, ki so bile zame vredne več nego vse drugo. Ko je bilo vse to spravljeno, sva šli v gostilno, kjer naju je čakal voznik. Tam smo se dobro okrepčali, toda opijanili se nismo, kar se pri mnogih, žal, še vedno čestokrat dogodi.

Nato smo se odpeljali domov in tedaj mi je botra stisnila v roko srčbrn križavec Marije Terezije, ki je imel vrednost dveh goldinarjev. Na opomin matere sem se botri kolikor mogoče lepo zahvalila za vse usluge in dobrote, nakar je bilo birmovanje končano.

Hvalevredno je, da birmanci ohranijo do svojih botrov hvaležnost in spoštovanje skoro za vse življenje. Tako na primer bi se smatralo v veliko nehvaležnost tistemu, ki ne bi šel čestitat svojemu botru k njegovemu imenodanu, pa najsi bo birmanec že tudi popolnoma dorastel. Pa tudi botri ostanejo svojim birmancem vedno naklonjeni. Ako nikjer drugod, pri botri mi je vedno «Miklavž nosil» in botra bi bila užaljena, ako bi ne bila prinesla k njej «nastavit». Pa tudi pozneje, ko sem že dorasla, se je vedno z ljubeznijo zanimala za mojo usodo. Bilo mi je jasno, da me uprav radi botrinje smatra za nekako svojo sorodnico.

Ako birmanec umrje, se vedno obvesti botra, da pride k pogrebu. V nasprotnem slučaju — če umrje boter — se pa mora udeležiti pogreba birmanec.

Vasovanje. Ko dopolni fant osemnajsto leto, sme iti ponoči «na vas» ali «vasovat». V besedah «na vas» ali «vasovanje» je zapodeno fantovsko petje, vrskanje, klicanje deklet in drugo podobno šarenje ki ga ugačajo fantje v poznih urah na vasi.

Po nekod imenujejo vasovanje tudi «oglarjenje», kar bi se reklo postavljanje okrog hišnih oglov. Saj pravi narodna pesem:

«Kdor hoče hoditi krog naših oglov,
met' mora tovaršev, kot jačar pesov.»

ali pa:

«Naša hiša je nova, ne nuca stebróv,
je ni treba podpirat' od štirih vetróv».

Fant, ki prične vasovati, pa ne pride kar tako poceni «skozi». Treba mu je šteti denarce za «krst». Če bi se kdo, ki še ni «krščen», predrznil ponoči na vasi zavriskati ali trkati na okno kake dekliške spalnice, bi ga drugi «kršчени» fantje kaj hitro napodili ali pa še celo pretepli.

Obred fantovskega krsta pa je tale!

Mladenč, ki želi postati fant, to se pravi, ko je dopolnil osemnajst let, zaprosi druge fante, naj ga sprejmo v svojo družbo, ker je pripravljen plačati za krst. Fantje nato določijo sestanek v kaki gostilni in tam plača novopečeni fant za par litrov vina ali pa tudi več. Najstarejši izmed fantov natoči od tega vina poln kozarec in ga razlije na odotkrito glavo novega fanta, govoreč naslednje besede:

«Sto kapljico žlahtno
te fanta nar'dim.
Zdaj dost'si pri moči,
boš pev (pel) in vasovov,
dekleta boš štmov.
Mi bomo vesel'
te radi imel'.
Če tuj fant prikradu
bi kdaj se na vas,
s pestjo mu pokaži,
da to ni za špas!»

Po tej ceremoniji popijejo fantje ostalo vino, «kršчени» fant gre pa še tisti večer z njimi na vas.

Vasovanje prično fantje s tem, da se zbero na sredi vasi ter posedejo po klopici, ob vodnjaku ali pa trdi na s travo poraslih tleh.

Nato začno prepevati. Na vrsto pridejo večidel narodne pesmi. Petje na vasi je nekaj idiličnega, nekaj tako krasnega, da to zamore umeti le tisti, ki je imel priliko poslušati petje fantov, zbranih ponoči na vasi. Res je, da kmetski fantje navadno nimajo prilike, da bi se pevsko naobrazili. Toda vkljub temu imajo mnogi tem večji dar od narave, to je čist posluš in lep bla-

godoč glas. Seveda to petje glasbeno gotovo ni brez napake, a vendar je toliko ubrano, da boš začuvsil te glasove, prav rajd vstal iz postelje, odprl okno in tam slonel celo uro. Glasovi lepe narodne pesmi valove skozi nočno tišino, te mehko božajo in ti segaajo v dušo in srce ter ti vzbujajo tako nekam nedopovedljiva mehka čustva, da bi se najraje razjokal.

Zasledovala sem dela naših pesnikov in pisateljev. Priznati moram, da so vsi, zlasti pa oni, ki so rojeni na kmetih, več ali manj opisovali lepoto petja na vasi.

Istotako kakor s petjem, je tudi z zvonjenjem. Po mestnih cerkvah imamo tako mogočno in lepo doneče zvonove, da se podeželski niti od daleč ne morejo primerjati z njimi. Toda mestni zvonovi vspricho, splošnega vrvenjena in drugega hrupa nikoli ne pridejo do polne veljave, ker se ne morejo po okolici neovirana vzvaloviti. A pojdi na kmete h kaki cerkvi in poslušaj na primer takole zgodaj zjutraj, ko bo zvonilo ali pritrkovalo k zornicam. Ti glasovi ti done v uho lepše in milejše, kot ne vem kakšen orkester. Vprašaj turista, ki večkrat prenočuje v bližini kake gorske cerkvice. On ti bo znal povedati razliko med mestnim in podeželskim zvonjenjem.

Po končanem petju se fantje z glasnimi vriski razkronijo po vasi. Nekateri gredo počivat, drugi pa «dekleta klicat». Ti «klicarji» spadaajo v dve vrsti. Prvi so, ki kličejo za šalo, in drugi, ki so zaljubljeni in mislijo na resen zakon.

Vasovalec, ki kliče za kratek čas, gre trkat na okno sedaj k temu, sedaj k onemu dekletu. Ako se ne mu dekle oglasi, se potem razgovarjata — ne o ljubezni — nego o delu, vremenu in vseh mogočih dnevnih dogodkih. Ta pomenek traja, dokler ne postaneta oba zaspata, nakar se fant z glasnim vrskanjem poslovil.

Fant, ki ni zaljubljen, lahko vasuje potem ali onim oknom, njemu se to ne šteje v zlo. Pač pa se vse bolj zameri dekletu, ki se oglasi prav vsakemu. kdorkoli jo pokliče. Takoj jo obsodijo: «Tista pa ni kaj prida, ker se vsakemu oglasi!»

Zato je čisto umevno da marsikak fantič odide s «košarico». Sicer pa fantje že vnaprej prav dobro vedo, kje ne bodo našli odziva, toda kličejo in trkajo vkljub temu. To pa ali iz hudomušne načajivosti, ali pa vsled tega, ker imajo s tem kratek čas in pa da pokažejo, da jih imajo nekaj za ušesi. Raznih «duhovitih» verzov kar mrgoli nod oknom in deklet v spalnici ima dostikrat izvrstno zabavo. Pa evo je, te vrste «poezijo»! Čula sem jo sama od nekega vasovalca.

«O preljuba moja draga,
prišu sem do tvojša praga.
Res, da zdaj je huda zima,
a moj' srce mira nima.
Huda zima, velik mraz,

jaz pa pridem k tebi v vas.
 Oh, saj enkrat se oglasi,
 če ne hitro, pa počasi!
 Pridi semkaj k meni k okni
 in saj edenkrat me cmokni.
 Če ne boš se oglašiva,
 se ne bodeš omoživa,
 sama reva boš ostava,
 sama miv' se boš jokava.
 Ako češ, besedo dej,
 če pa ne, pa grem naprej.
 Prej pa bom tako zaukov,
 da se ti bo špampet zrukov,
 jutri zjutraj do kosiva,
 ga ne bodeš skup znosiva.
 Urca bije dve al' tri,
 meni se pa spat mudi.
 Z Bogom, žaba ti prevzetna,
 o saj nisi prav nič fletna,
 boljših dost' na 'zbero 'mam.
 Zato se koj odpravim dam (domoy).
 Naj srce do kolen ti poč'
 dobro brcaj, lahko noč!»

Takih in podobnih bi lahko napisala še mnogo.

Kadar pa se fant resno zaljubi, tedaj vasuje samo pri svoji deklici. Potrkati še kdaj na kako drugo okno, bi bilo v očeh nježa zaročenke neodpustljiv greh. Istotako bi bilo sramotno, ako bi se zaročeno dekle oglasilo komu drugemu.

Pomenki, ki se vrše pri oknu dveh zaljubljenecv, so seveda drugačne vsebine. Kdo bi se še potem menil o vremenu in podobnem, ko se pa da tako in tako prijetno čebljati o medsebojni ljubezni.

Malo bolj nerodno za vasovalce je tam, kjer imajo dekleta za svoje spalnice podstrešne sobe. No, pa fantič si vsled tega ne beli glave. Hej, lestvo na rame in hajdi z njeno pomočjo do vabljivega okenca. Seveda je s tem združena nevarnost, kajti, zgodilo se je že, da je lestva spodrsnila in fant se je pri padcu tako poškodal, da je ostal revež za vse življenje.

Ker že ravno to opisujem, naj še povem, kakšno srečo v nesreči je imel z lestvo Koželjev Matevž iz naše vasi. Tudi on je stal visoko na lestvi in z najslajšimi izrazi vabil svojo miljenko k oknu. Nesrečen slučaj pa je hotel, da je prišel tisti hip izza ogla dekličin oče, ki pa ni Matevža prav nič maral in mu je že parkrat zapretil, da mu ne bo dobro, ako ga bo zalotil »ongaviti» okrog njegove hčere. Da je možakar mislil resno, je pokazal takoj. S hitrostjo, katere ne bi pripisoval starcu, se je zaletel tako silno v lestvo, da je telebnil s smrtno prestrašenim Matevžem na trdo cesto. Zanimivo pri tem pa je bilo, da se je Matevž takoj pobral in nepoškodovan odbežal urnih krač v temno noč, dočim se je lestva prelomila na dvoje.

Da fantje ne vasujejo večer za večerom, je gotovo. Kdaj naj bi potem spali! Pač pa se radi poslužujejo sobotnega večera, ker si

potem na nedeljo lahko privoščijo nekoliko več počitka.

Najraje vasujejo na predvečer kakega večjega praznika. Takrat ostanejo na vasi do druge ure čez polnoč, nato se pa spravijo v zvonik in pritrukujejo jutranjico.

Čas, ko se fantje strogo vzdrže vasovanja, je kvatni teden. Takrat namreč robanti po vasi neke posebne vrste strah, ki je zelo sovražen vasovalcem in gorje onemu, ki bi bil preveč predrzen!

(Dalje prih.)
 Manica.

KNJIŽEVNA POROČILA

«Istarske narodne pjesme». Primili smo ovu vanredno lepu knjigo, što ju je izdala «Istarska književna zadruga», te je najtoplije preporučamo svim našim pretplatnicama i čitateljicama «Ženskog Sveta». Knjiga ima 240 stranica, a sadržaje 419 narodnih pjesama iz raznih dijelova Istre. Pjesme su podijeljene u junačke, ženske, svatovske, dječije, nabožne, a ima među njima i napitnica, koledova i naricalika. Na koncu im je priložen tumač nepoznatih riječi, tako da su pristupačne i onim Slovenkinjama i Slovencima, koji ne poznaju dobro srpsko-hrvatskog jezika. Po našem mišljenju, ne bi smjelo biti u Julskoj Krajini nijedne kuće bez ove krasne zbirke istarskih narodnih pjesama, to više, što ona nema samo kulturno-historijsku važnost, nego i književno-estetičku. Cijena je tako niska, da je može svatko kupiti. Stoji 5.— lira. Siromašni djaci, seljaci i radnici mogu je je dobiti i za 3.— lire. Poštarina se posebno računa. Narodzbe prima: Uprava «Istarske Riječi» — Trst (Trieste), Via S. Francesco d'Assisi 20/I.

Belokranjske otroške pesmi, nabral Božo Racič, nadučitelj v Adlešičih. Založila in izdala Učiteljska tiskarna v Ljubljani. V drobni knjižici nam je podal g. nabiratelj 40 pesmic, katere podarja našim malčkom, da se pozabavajo z njimi. Lep izraz, lahka ritmika preveva delca, ki se kakor sama vtihotapijo v nežno glavico in nečejo iz nje, ker so polne zdravega humorja. Zbirka obsega dušico Belokranjčka, v kateri je zajeta tista nežnost in ljubkost, ki sije kakor zlato solnce v pomladni dan.

Samo pogledjmo pesmico o muhi:

Prišli so prišli, štirje žandari,
 Komaj so komaj, muho zvezali,
 prišli so prišli, štirje mesari,
 Komaj so komaj, muho zaklali.

In takih je še mnogo mnogo!

Kadar posežete po kakemu darilcu, se spomnite na pesmice, katerih cena je malenkostna (8 Din.), malčke bo pa razveseljevala, kadar bodo kramljali z njo, ker je ena najbolj priljubljenih otroških zbirk, zlasti še ker je opremljena z mičnimi sličicami M. Gasparija.